

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

EKONOMIE V2

MODEL 2014

MEMORANDUM

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 14 bladsye.

AFDELING A (VERPLIGTEND)**VRAAG 1****1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE**

1.1.1	A (MK = GVK) ✓✓		
1.1.2	C (gereguleerd) ✓✓		
1.1.3	C (implisiete) ✓✓		
1.1.4	A (kunsmatige) ✓✓		
1.1.5	B (vraagtrek-inflasie) ✓✓		
1.1.6	A (arbeids-) ✓✓		
1.1.7	B (eko-) ✓✓		
1.1.8	B (fiskale) ✓✓	(8 x 2)	(16)

1.2 PAS-ITEMS

1.2.1	B (items wat hoogs wisselvallige pryse het, word van die VPI-mandjie uitgesluit) ✓		
1.2.2	A (prysstygings met hoë werkloosheid gekombineer) ✓		
1.2.3	H (kom voor as gevolg van aardverwarming) ✓		
1.2.4	I (die vloei van afvaluitlatings oorskry die natuurlike omgewing se kapasiteit om dit te absorbeer) ✓		
1.2.5	E (twee nywerhede wat 'n sekere mark oorheers) ✓		
1.2.6	C (wanneer dit onmoontlik is om die welvaart van een persoon te verhoog sonder om die welvaart van 'n ander persoon te verlaag) ✓		
1.2.7	D (dikwels ondergeproduseer deur die mark, bv. onderwys) ✓		(8)
1.2.8	G (gemiddelde inkomste = gemiddelde koste) ✓	(8 x 1)	

1.3 IDENTIFISEER DIE BEGRIP

1.3.1	Oligopolie ✓		
1.3.2	Maksimum pryse ✓		
1.3.3	Marginale koste ✓		
1.3.4	Bewaring ✓		
1.3.5	Verbruikersprysindeks ✓		
1.3.6	Kostedruk-inflasie ✓	(6 x 1)	(6)

TOTAAL AFDELING A: 30

- 2.4
- Markseine bv. pryse help om hulpbronne toe te ken deur vraag en aanbod ✓✓
 - Goedere verskaf deur die owerheid soos paaie, brûe, ens. word gratis verskaf ✓✓
 - Met die afwesigheid van markseine, kan besluite oor die wenslikheid van 'n projek subjektief wees ✓✓
 - Objektiewe kriteria kan vereis word om ekonomiese doeltreffendheid te verseker in toekenning van hulpbronne ✓✓
 - KVA bring groter objektiwiteit na besluitneming ✓✓
 - Dit word gedoen deur die identifikasie van alle relevante voordele en koste van 'n projek sodat 'n ingeligte besluit geneem kan word ✓✓
- (Enige 4 x 2) (8)
- 2.5
- 'n Belangrike aspek van nie-prys mededinging is om handelsmerk-lojaliteit te bou ✓ produkherkenning ✓ en produk differensiasie ✓
 - Dit word gedoen deur advertensies en bemarking. Die gevolg is dat besighede geneig om 'n aansienlike bedrag geld hierop te spandeer ✓✓
 - Ander vorme van nie-prys mededinging sluit in:
 - Uitgebreide inkope en besigheidsure ✓✓
 - Doen besigheid oor internet ✓✓
 - Na-verkoop dienste ✓✓
 - Lojaliteitsbelonings aan kliënte ✓✓
 - Kompetisies in die winkels ✓✓
 - Deur-tot-deur-aflowerings ✓✓
- (Enige 4 x 2) (8)
- [40]**

VRAAG 3: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES

- 3.1 3.1.1 • Museums ✓
 • Kunsgalerye ✓
 • Argeologiese terreine ✓
 • Feeste ✓
 • Sportgebeure ✓
 Enige ander relevante feit (2)
- 3.1.2 • Waar die owerheid inmeng om omgewingsbates te beskerm sodat meer toeriste die land kan besoek ✓✓
 • Beter beheer en kontrole van bv. inheemse woude sal die land se inkome oor die langtermyn maksimeer ✓✓
 Enige ander relevante feit (2)
- 3.2 3.2.1 Besoedelaars dra by tot 'n laag of kombers in die atmosfeer wat die hitte vaskeer ✓✓ (2)
- 3.2.2 Daar is 'n geleidelike toename in die gemiddelde temperatuur van die aarde se oppervlak-lug en oseane wat alle ekonomiese sektore soos landbou en vervoer negatief beïnvloed ✓✓ (2)
- 3.2.3 • Kyoto-protokol ✓✓
 • Montreal-protokol ✓✓
 Enige ander aanvaarbare antwoord (1 x 2) (2)
- 3.2.4 • Die omgewing is 'n gemeenskaplike hulpbron ✓✓ baie dele van die omgewing word nie privaat besit nie, bv. die see
 • Eksternaliteite ✓✓ wanneer mense die omgewing besoedel impliseer dit koste wat deur ander gedek moet word
 • Gebrek aan kennis ✓✓ mense veroorsaak skade sonder dat hulle dit besef
 • Traak-my-nie-agtigheid ✓✓ mense gaan voort met skadelike praktyke en laat toekomstige generasies met die bekommernis van die gevolge (4)
- 3.3 3.3.1 Vakansiegangers met 'n 44,5 % aandeel ✓✓ (2)
- 3.3.2 $\frac{51,1 \times 37,2}{100} = 19\%$ ✓✓ / 19% ✓✓ (2)
- 3.3.3 • Veiligheid ✓✓
 • Stygende mediadekking ✓✓
 • Belangstelling in politiek ✓✓
 • Belangstelling in sport ✓✓
 • Verbeterde infrastruktuur ✓✓ (2 x 2) (4)
- 3.3.4 • Werkskepping – werksgeleentheid kan onmiddellik verskaf word ✓✓
 • Entrepreneursgeleentheid ✓✓
 • Toerisme laat landelike gemeenskappe toe om in die voordele van toerisme ontwikkeling te deel ✓✓
 Enige ander relevante feit (2)

- 3.4
- Direkte belasting styg ✓✓ minder geld is beskikbaar vir verbruiksbesteding deur verbruikers ✓✓
 - Indirekte belasting styg ✓✓ as deel van 'n beperkende fiskale beleid kan die owerheid sy besteding verminder of belasting soos sondebelasting verhoog ✓✓
- (2 x 4) (8)
- 3.5
- Hedendaagse toeriste verlang outentieke en unieke bestemmings ✓✓
 - Hulle wil graag die inheemse kultuur, geskiedenis en omgewing verstaan asook hoe plaaslike mense leef en werk ✓✓
 - Die Wêrelderfenisterreine is van groot belang bv. Mapungubwe, Vredefortkoepel, Sterkfonteingrotte en Robbeneiland ✓✓
 - Omgewingswêrelderfenisterreine verteenwoordig die uiterstes van ons inheemse omgewingsuniekheid bv. iSimangiliso-vleilandpark ✓✓
- (4 x 2) (8)
- [40]**

VRAAG 4

- 4.1 4.1.1
- Die produk is gedifferensieerd ✓
 - Gebruik nie-prysmededinging, bv. advertensies ✓
 - Toon 'n hibriede struktuur. Dit is 'n kombinasie van mededinging en 'n monopolie ✓
 - Daar is baie verkopers ✓
 - Toe- en uittrede tot die mark is maklik ✓
 - Besighede het min beheer oor die prys van 'n produk ✓
 - Inligting vir kopers en verkopers is onvolledig ✓
 - Samespanning is nie moontlik onder monopolistiese mededinging nie ✓
- (Enige 2 x 1) (2)
- 4.1.2
- Het betrekking op die koste van produksie ✓✓
 Die mandjie bestaan slegs uit goedere ✓✓
 Kapitaal- en intermediêre goedere word ingesluit ✓✓
 Pryse sluit BTW uit ✓✓
 Rentekoerse word uitgesluit ✓✓
 Pryse van ingevoerde goedere word eksplisiet getoon ✓✓
- (Enige 1 x 2) (2)
- 4.2 4.2.1
- Inflasie is 'n volgehoue en betekenisvolle styging in die algemene prysvlak vir 'n ruk lank en 'n gelyktydige daling in die waarde of koopkrag van geld. ✓✓
- (2)
- 4.2.2
- Groot skaalse besparings op vervoerkoste sal verbruiksbesteding van die verbruiker verhoog ✓✓
 Die verbruiker kan sy verbruiksbesteding aanwend op ander goedere en dienste ✓✓
- (4)
- 4.2.3
- Verminderde petrolkoste sal besparings en beleggings oor die algemeen verhoog as die meeste van die verbruiker se behoeftes bevredig is ✓✓ **OF**
 Verminderde petrolkoste sal nie noodwendig besparings en beleggings beïnvloed as die verbruiker ekstra geld op goedere en dienste spandeer nie ✓✓
- (4)
- 4.3 4.3.1
- Markmislukking kom voor as die mark nie doeltreffend funksioneer nie, bv. 'n besigheid mag minder goedere produseer as waartoe hy in staat is ✓✓
- (2)
- 4.3.2
- Besoedeling ✓
 - Verkeersopeenhoping ✓
- Enige ander relevante antwoord ✓
- (1)
- 4.3.3
- MSK_1 ✓
- (1)
- 4.3.4
- Negatiewe eksternaliteite is koste aan derde partye wat nie in die markprys ingesluit is nie ✓✓ Daarom is produksie by Q ✓ As die eksterne koste ingesluit sou word sal produksie by Q_1 wees wat minder is as Q ✓ en is dit sosiaal wenslik ✓ Goedere wat dus negatiewe eksternaliteite veroorsaak word oorgeproduseer ✓✓
- (6)

4.4 a) **Produktiewe ondoeltreffendheid/Tegniese ondoeltreffendheid** ✓✓
 As hulpbronne nie na behore gebruik word om die maksimum aantal goedere teen die laagste koste ✓ en beste kwaliteit te produseer nie ✓

b) **Toewysingsondoeltreffendheid** ✓✓
 Wanneer hulpbronne nie toegewys word in die regte verhouding nie en die produkmengsel stem nie ooreen met verbruikers se smaak nie ✓ soos die hoeveelheid en soort goedere geproduseer wat nie aan die verbruiker se behoeftes voldoen nie ✓

'n Toewysing van hulpbronne is ondoeltreffend as een persoon beter daaraan toe is terwyl 'n ander persoon swakker daaraan toe is ✓✓ (8)

4.5 OMGEWINGSBELASTING:

- Eerder as om die omgewingsverbruik te belas, kan belasting ingestel word op die produksie van 'n goed waar eksterne omgewingskoste gegenereer word ✓✓
- Dit staan bekend as groenbelasting, gehef op items soos bande – wat die pryse sal verhoog ✓✓

SUBSIDIES:

- Voorsien subsidies vir aktiwiteite wat omgewingskade verminder ✓✓
- Koste om skadelike gevolge te verminder of te voorkom, word verhaal uit die belastingopbrengs ✓✓
- Bv. ontwikkel nuwe tegnieke of toerusting om energie te spaar of rook te verminder ✓✓ (Enige 2 x 4)

(8)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

AFDELING C

Beantwoord enige EEN van die twee vrae in hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

Jou antwoord sal soos volg geassesseer word:

STRUKTUUR VAN DIE OPSTEL:	PUNTETOEKENNING:
Inleiding	Maks. 2
Inhoud:	
• Hoofdeel: Bespreek/Onderskei/Vergelyk/Verduidelik/ Analiseer/Evalueer/Assesseer	Maks. 26
• Addisionele deel: Gebruik/Teken/Skets 'n grafiek/diagram.../ Lei af ... /Gee in breë trekke/Verduidelik kortliks/ Brei uit op .../Jou eie mening	Maks. 10
Samevatting	Maks. 2
TOTAAL	40

VRAAG 5: MAKRO-EKONOMIE**40 PUNTE – 25 MINUTE**

Markte word oor die algemeen as volmaakte- en onvolmaakte markte gekategoriseer. In werklikheid bestaan daar baie min voorbeelde van volmaakte markte.

- Ondersoek die voorwaardes van 'n volmaakte mark in detail. (26 punte)
- Trek 'n duidelik benoemde grafiek om die ekonomiese wins vir 'n individuele produsent in die mark aan te toon. (10 punte)

[40]**Inleiding**

Dit is 'n markstruktuur met 'n groot aantal deelnemers wie almal prysnemers is ✓✓ Die prys word bepaal deur markvraag en -aanbod. Hierdie mark is die doeltreffendste mark in die toekenning van hulpbronne ✓✓ **(Maks. 2)**

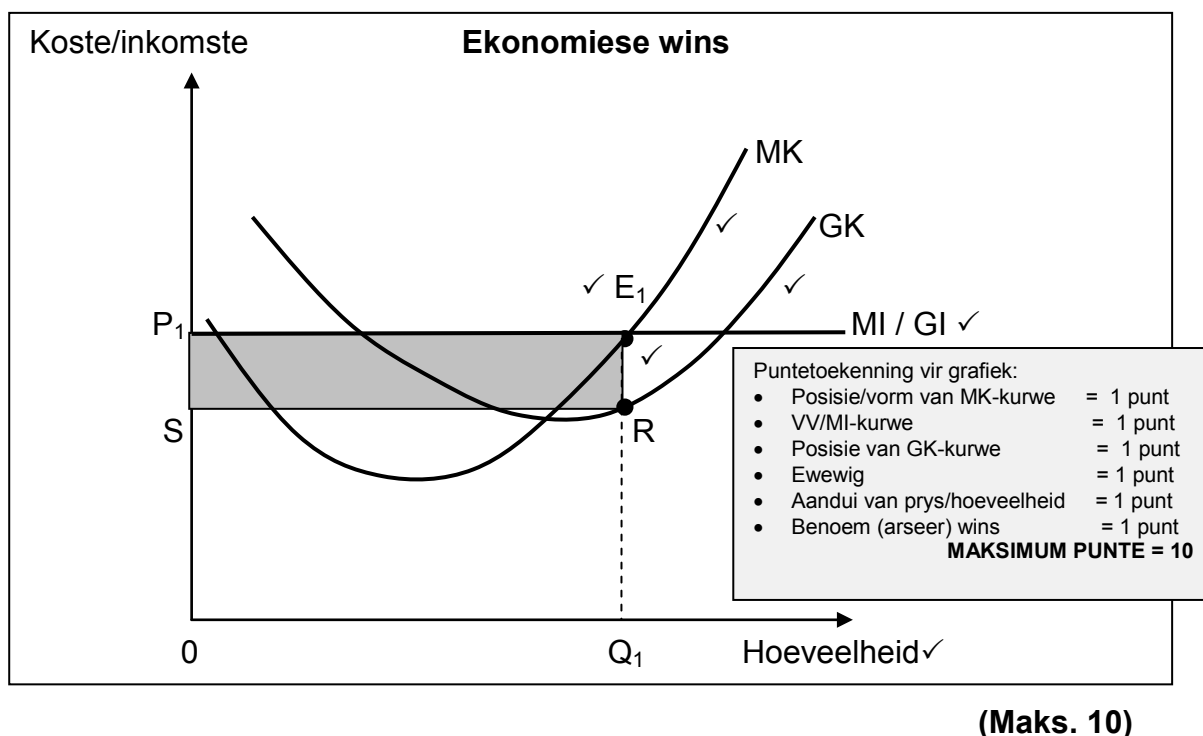
INHOUD:**Kenmerke:**

- Produkte moet homogeen (identities) wees ✓**
 - Produkte moet identies wees. Daar mag geen verskil in styl, ontwerp en gehalte wees nie ✓✓
 - Op hierdie wyse kompeteer produkte slegs op die basis van prys en kan enige plek aangekoop word ✓✓
 - As produkte verskil, kan verkopers kopers oorrede om hul duurder produkte aan te koop deur die produkte te gradeer ✓✓ Bv. die markte vir mielies en steenkool bestaan uit homogene produkte wat gegradeer word. Graad 1 behaal 'n hoër prys as ander grade.
- Daar moet 'n groot aantal kopers en verkopers wees ✓**
 - Dit behoort nie vir een koper of verkoper moontlik te wees om die prys te beïnvloed nie ✓✓
 - As daar baie verkopers is, sal die aandeel van elke verkoper op die mark so klein wees dat die verkoper nie die prys kan beïnvloed nie ✓✓
 - Verkopers is prysnemers, hulle aanvaar die heersende markprys. As hulle pryse bo die markprys verhoog, verloor hulle kliënte ✓✓

- c) **Geen voorkeurbehandeling/diskriminasie ✓**
- Samespanning kom voor as kopers en verkopers ooreenkom om mededinging te beperk. In 'n volmaakte mark vind geen samespanning plaas nie ✓✓
 - Kopers en verkopers baseer hul aksies slegs op die prys, homogene produkte behaal dieselfde prys en geen voorkeur is aanwesig by aankope of verkope aan enige spesifieke persoon nie ✓✓
- d) **Vrye mededinging/Ongereguleerde mark ✓**
- Kopers moet vry wees om te koop wat hulle ookal wil by enige besigheid en in enige hoeveelheid ✓✓
 - Verkopers moet vry wees om wat, hoeveel en waar hulle wil te verkoop ✓✓
 - Daar behoort geen staatsinmenging en geen prysbeheer te wees nie ✓✓
 - Kopers behoort nie groepe te vorm om laer prys te verkry nie; verkopers behoort ook nie saam te span om hoër pryse af te dwing nie ✓✓
- e) **Doeltreffende vervoer en kommunikasie ✓**
- Doeltreffende vervoer verseker dat produkte oral beskikbaar is ✓✓
 - Op hierdie wyse sal veranderinge in vraag en aanbod in een deel van die mark die prys van die totale mark beïnvloed ✓✓
 - Doeltreffende kommunikasie hou kopers en verkopers ingelig oor marktoestande ✓✓
- f) **Alle deelnemers moet volmaakte kennis van marktoestande hê ✓**
- Alle kopers en verkopers moet ten volle bewus wees van wat in enige deel van die mark gebeur ✓✓
 - Tegnologie verhoog mededinging soos inligting maklik bekombaar raak via die Internet ✓✓
- g) **Vryheid van toetrede/uitrede: ✓** Daar is volle vryheid van toe- en uittrede – die mark is dus ten volle toeganklik ✓✓ Kopers is volkome vry om toe te tree tot die mark of die mark te verlaat. Toetrede behoort nie onderhewig te wees aan enige beperkinge in die vorm van wetlike, finansiële, tegnologiese of ander hindernisse wat die vryheid van beweging van kopers en verkopers belemmer nie ✓✓
- h) **Beweeglikheid van produksiefaktore ✓** Alle produksiefaktore is volmaak beweeglik ✓✓ m.a.w. arbeid, kapitaal en alle ander produksiefaktore beweeg vrylik tussen een mark en 'n volgende ✓✓
- i) **Geen samespanning ✓** Samespanning tussen verkopers kom glad nie voor nie ✓✓ In 'n volmaak mededingende mark, tree elke koper en verkoper onafhanklik van mekaar op. Samespannende praktyke is onwettig in Suid-Afrika, volgens die Wet op Mededinging van 1998 ✓✓

Maks. 26

LET WEL: 'n Maksimum van 8 x 1 punte sal vir opskrifte toegeken word.

INHOUD: ADDISIONELE DEEL**Samevatting**

Die kenmerke hierbo toon dat die mark aan die streng voorwaardes voldoen het om as volmaak mededingend beskou te word ✓✓

Alhoewel daar slegs 'n paar voorbeelde bestaan, dien die voorwaardes van 'n volmaakte mark as 'n raamwerk of verwysing as ander markte bestudeer word ✓✓

Enige ander relevante slot.

(Maks. 2)

VRAAG 6: KONTEMPORÊRE EKONOMIESE KWESSIES 40 PUNTE – 25 MINUTE

Toerisme is een van die vinnigste groeiende bedrywe wêreldwyd.

- Bespreek krities die gevolge van toerisme. (26 punte)
- Evalueer hoe toerisme die huishoudings in jou gemeenskap bevoordeel deur toepaslike voorbeelde te gebruik. (10 punte)

[40]**Inleiding**

Oor die algemeen sê ons dat toerisme mense behels wat van hul gewone plek van verblyf na 'n ander bestemming reis waar hulle van die fasiliteite gebruik maak en aan die aktiwiteite deelneem ✓✓

Enige ander relevante definisie

(Maks 2)**INHOUD: HOOFDEEL****1.1 BBP ✓**

- Grootste impak op dienstebedryf as op landbou of vervaardiging ✓✓
- Indirekte bydrae: diens-gebaseerde bedryf – verantwoordelik vir 65% van BBP in ontwikkelde ekonomieë en 40% van BBP in ontwikkelende lande ✓✓
- Direkte bydrae: bydrae van 6,8% van BBP in vergelyking met 11,6% wêreldwyd ✓✓

1.2 Indiensneming ✓

- 7% van SA werksmag in diens (1,12 miljoen) ✓✓
- Grootste verskaffer van werksgeleenthede en verdieners van buitelandse valuta te danke aan:
 - ❖ Toerisme is arbeidsintensief ✓✓
 - ❖ Toerisme neem baie vaardighede in diens ✓✓
 - ❖ Toerisme verskaf onmiddellik werk ✓✓
 - ❖ Toerisme verskaf entrepreneursgeleenthede ✓✓

1.3 Armoede ✓

- Toerisme is die vinnigste en doeltreffendste verspreidingsmeganisme in ontwikkeling van landelike gebiede ✓✓
- Gewildste toeriste-atraksies is in landelike gebiede geleë ✓✓
- Bevorder 'n gebalanseerde en volhoubare vorm van ontwikkeling ✓✓
- Verskaf alternatiewe vir verstedeliking, wat voortbestaan verseker – 'n landelike familie- en jongmense ✓✓
- Bied 'n verskeidenheid van inkomstebronne aan arm mense:
 - ❖ Bied hulle 'n aandeel
 - ❖ Bemagtig hulle
 - ❖ Skep vennootskappe ✓✓

1.4 Eksternaliteite

Het positiewe en negatiewe uitwerking:

- ❖ Lok groot hoeveelheid inkomste, maar veroorsaak onverwagte omgewingskade (gebruik hulpbronne en produseer afval) ✓✓
- ❖ Vinnige groei gerig op korttermynvoordele het meer negatiewe as positiewe uitwerking: agteruitgang van tradisies en kulturele waardes, omgewingskade aan terreine en natuurlike omgewing – besoedeling en afval ✓✓
- ❖ Wêreldwye toerisme sal groei te danke aan stygende bevolkings, verbeterde lewenstandaarde, meer vrye tyd en uitbreiding van vervoerstelsels ✓✓
- ❖ Druk op toeriste-oorde sal styg ✓✓
- ❖ Potensiaal: lok inkomste na die land, voorkom armoede, bewaar kulturele en natuurlike bates – vereis oordeelkundige beplanning ✓✓
- ❖ Benodig etiese- en volhoubare toerisme wat tradisies en gebruike van die gebied respekteer, ploeg verdienste terug in die plaaslike gemeenskap – gebiede moet as toeriste-aantreklikheid beskerm word ✓✓

1.5 Omgewing

Nywerheidsontwikkeling het 'n uitwerking op die fisiese omgewing waarin dit plaasvind ✓✓

Skep omgewingstres – kategorieë:

- Permanente omgewingsherstrukturering (konstruksiewerk aan hoofweë, lughawens) ✓✓
- Skep afvalprodukte (biologiese en nie-biologiese afval) ✓✓
- Direkte omgewingstres (vernietiging van koraalriwwe) ✓✓
- Uitwerking op bevolkingsdinamiek (migrasie en stedelike bevolkingsdigtheid, dalende landelike bevolking) ✓✓

1.6 Infrastruktuur

- Voldoende fisiese, ekonomiese en basiese dienste infrastruktuur noodsaaklik vir toeriste bestemmings:
 - ❖ Vervoer infrastruktuur (paaie, spoorlyne, lughawens, parkeerareas) ✓✓
 - ❖ Kommunikasie infrastruktuur (telefoonlyne, elektroniese seinstasies) ✓✓
 - ❖ Energie-infrastruktuur (elektrisiteit en vloeibare brandstowwe) ✓✓
 - ❖ Basiese diensteinfrastruktuur (skoon water, afvalverwydering, rioolstelsels) ✓✓
- Gebrek aan ekonomiese- en basiese diensteinfrastruktuur voorkom groei van toerisme ✓✓
- Hierdie infrastruktuur word gesien as publieke belegging ✓✓
- Seisoenaliteit – 'n groot probleem vir infrastruktuurontwikkeling ✓✓ (Maks 26)

ADDISIONELE DEEL

Toerisme dra by tot die welvaart van huishoudings op DRIE maniere:

- Inkome – salarisse en lone – te danke aan die betrokkenheid by toerisme ✓✓ 'n voorbeeld uit die kandidaat se omgewing ✓✓
 - Infrastruktuur – beskikbaar vir toeriste en plaaslike mense se gebruik ✓✓ voorbeeld uit die kandidaat se omgewing ✓✓
 - Vaardighede – 'n verskeidenheid word vereis – onderwys en opleiding word vereis – as skoolvak ✓✓ 'n voorbeeld uit die kandidaat se omgewing ✓✓
- Aanvaar enige ander relevante antwoord. **(Maks. 10)**

Samevatting

In werklikheid is toerisme 'n baie wyer onderwerp wat baie veeleisend kan wees maar ook baie interessant as dit gekoppel word aan 'n spesifieke gemeenskap ✓✓

Enige ander relevante slot.

(Maks. 2)

TOTAAL AFDELING C:	40
GROOTTOTAAL	150